

Vnímání a odstup

Pro naše vnímání je nezbytné mít docela určitý odstup (distanci) od vnímaného; a platí to nejen pro všechny smysly, ale také pro vnímání toho, co je smyslům nedostupné (leč v degradované podobě). Zcela zřejmé to je pro vnímání zrakové: jste-li od povrchu obrazu příliš vzdáleni nebo naopak jste-li příliš blízko, nemůžete vidět obraz jako obraz, ale vidíte buď cosi nezřetelného v rámci celkového pohledu, anebo vidíte naprosto zřetelně nějaké detaily, aniž byste je mohli zařadit do nějaké smysluplné souvislosti s jinými detaily. Pointilisté (mezi malíři) podali důkaz, že na detailech tak moc nezáleží, že vlastně vnímáme po jakýchsi pseudocelcích. Podobně, i když *mutatis mutandis* to platí pro zvuky, třeba pro melodii. Zpomalíme-li melodii příliš, slyšíme jednotlivé zvuky (tóny), ale především jinak (jsou mnohem hlubší), a hlavně nám melodie zcela uniká; zrychlíme-li, je to podobné, až na to, že zvuky jsou vyšší a že nakonec nám vše splyne v jakési pískání. Příliš vysoká teplota nebo přílišná mrazivost se vymykají možnosti našeho rozlišení, alespoň pro první moment, ale odstup je pak automaticky dosaženo velmi rychle (reflexně). Pro chuť i pro čich je nezbytné nepřekročení jisté tolerance zhuštění nebo naředění pachů či chutí. Právě příklad melodie je vhodný k pochopení, jak vnímáme událost: nejde o prostý proud změn, nýbrž o něco, co má smysl, když víme, kde to začíná a kde to končí. Proto nám uniká smysl událostí příliš krátkých a událostí příliš dlouhých, i když je můžeme vnímat tak pozorně, jak jenom to dokážeme. To vše zřetelně ukazuje, jak falešná byla představa starých Řeků, že je možno něco přímo nahlížet pouhým zíráním. Vnímání je nejenom celé naší aktivitou, ale znamená nejen docela určitý přístup k vnímanému, nýbrž stejně určitý odstup od vnímaného. A to i tenkrát, když jde o něco, co jen zčásti lze vnímat smyslově; odstup je dokonce přímou součástí vnímání, ba jeho předpokladem a podmínkou.

(Písek, 040805-1.)